

УДК 351.78–053.2(477+100)

О.В. Дудник,
здобувач кафедри адміністративного права Інституту права
ім. Володимира Великого МАУП

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФІЛАКТИКИ ДИТЯЧОГО ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОГО ТРАВМАТИЗМУ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

У статті розглядаються питання профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму в Україні та Німеччині. Зроблено аналіз профілактичних заходів та запропоновано окремі шляхи підвищення ефективності такої діяльності.

Ключові слова: дитячий дорожньо-транспортний травматизм, профілактика, проведення занять, батьки, діти, поліцейські.

В статье рассматриваются вопросы профилактики детского дорожно-транспортного травматизма в Украине и Германии. Проведено анализ профилактических мероприятий и предложено отдельные пути повышения эффективности такой деятельности.

Ключевые слова: детский дорожно-транспортный травматизм, профилактика, проведение занятий, родители, дети, полицейские.

Several issues of prophylactic of children road-transport traumatism in Ukraine and Germany are considered. An analysis of prophylactic measures is done and some ways for the improving of the effectiveness of such activity are given

Keywords: children road-transport traumatism, prophylactic, doing the study, parents, children, police officers

Дитячий дорожньо-транспортний травматизм – поняття, яке почало використовуватися в діяльності правоохоронних органів у другій половині ХХ сторіччя. Об'єктивною причиною виникнення такого явища стали наступні фактори: з одного боку, різко збільшилася кількість автомобільного транспорту, а з іншого боку, науковці почали активно вивчати дитячу та підліткову психологію і дійшли до висновку, що вона відрізняється від поведінкової психології дорослих, зокрема, на вулицях і дорогах. Одним з факторів, що призвів до збільшення дитячого дорожньо-транспортного травматизму стало й те, що більшість водіїв почали менш відповідально ставитися до управління транспортними засобами.

Проте кількість таких факторів переліченими не обмежується, і тому метою нашої статті є висвітлення історичних та правових аспектів виникнення і розвитку поняття дитячого дорожньо-транспортного травматизму та напрямів удосконалення профілактики з боку державних органів, зокрема, Державної автомобільної інспекції щодо його зменшення.

Якщо ми проаналізуємо появу терміну “дитячий дорожньо-транспортний травматизм”, то побачимо, що він з'явився в юридичній літературі в другій половині ХХ сторіччя [1, 2]. Проте чітке визначення цього поняття в будь-яких нормативних актах або в наукових роботах з питань забезпечення безпеки дорожнього руху відсутнє. Вперше в нормативних актах незалежної України поняття попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму було

сформульовано в Постанові Кабінету Міністрів України, якою було затверджено Положення про Державну автомобільну інспекцію [3].

Питання попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму неодноразово розглядалося в наукових працях [4, 5, 6], але в історично-правовому аспекті зазначене питання не вивчалось.

Веселов М.Ю., досліджуючи поняття дитячого дорожньо-транспортного травматизму, пропонує розглядати дві його складові “дорожньо-транспортний травматизм” та “дитячий вік” [3]. На нашу думку, такий підхід спрощує визначення поняття та його значення для суспільства в цілому.

Саме поняття дорожньо-транспортного травматизму є досить складним і залежить від багатьох факторів, головними з яких можна виділити: кількість транспортних засобів, систему підготовки водіїв, ставлення до дотримання правил дорожнього руху з боку учасників дорожнього руху, погодні умови та т. ін. Вести мову про залежність дитячого дорожньо-транспортного травматизму від цих факторів можна, але вони є не основними.

Основними, на нашу думку, є питання виховання учасників дорожнього руху, особливо дітей, аналіз психологічних особливостей дитячої поведінки, ставлення дорослих до дитячої поведінки на вулицях і дорогах, формування позитивних прикладів як для дітей, так і для батьків за допомогою засобів масової інформації та т. ін.

Питання виховання ставлення дітей до поведінки на вулицях і дорогах та самих дорослих до поведінки на дорогах також неодноразово розглядалося в наукових працях [7]. Проте зараз в Україні ще не сформовано чіткої системи виховання правильної поведінки дітей на вулицях і дорогах. Окремі питання піднімалися в юридичній літературі, але вони не завершені [8].

При цьому слід зазначити, що аналіз історично-правових та фактичних даних про явище дитячого дорожньо-транспортного травматизму вже досліджується українськими вченими.

Вже стає певною традицією проведення профілактичних занять з дітьми працівниками Державної автомобільної інспекції, проте система таких занять не розроблена та не закріплена в законодавстві. Кожен працівник Державтоінспекції розуміє необхідність проведення подібної профілактичної роботи, проте проводиться вона епізодично, її проведення не внесено до планів роботи Державної автомобільної інспекції, система проведення таких занять не розроблена в цілому по Україні.

Наступним питанням є проведення профілактичних заходів з водіями та іншими учасниками дорожнього руху. Працівники Державної автомобільної інспекції більше спрямовані на виявлення порушень правил дорожнього руху ніж на проведення профілактичних заходів. Адже чим більше виявлено порушень правил дорожнього руху, тим “краще” працюють працівники Державтоінспекції. Система показників, яка існує в роботі Державної автомобільної інспекції, не дає можливості проводити повноцінну профілактичну роботу з учасниками дорожнього руху.

У зарубіжних країнах, наприклад, у Німеччині проведення профілактики порушень правил дорожнього руху є одним з основних напрямів діяльності поліції, а населення поділено на окремі групи, з якими проводяться спеціальні заходи на основі розроблених спеціальних програм.

Наприклад, поліцейські землі Північний Рейн-Вестфалія виділили і проводять профілактичні заходи з такими групами населення: діти дошкільного віку, діти молодших класів, діти середніх класів, діти старших класів, батьки, молоді

водії (ті, які мають права на управління транспортними засобами до двох років), водії вантажних транспортних засобів, водії муніципального транспорту, інваліди, як учасники дорожнього руху, люди похилого віку, як учасники дорожнього руху [9].

При цьому, слід зазначити, що для кожної групи розроблено окрему програму за допомогою психологів та педагогів, яка затверджена на рівні МВС землі. З іншого боку, працівники поліції, які мають проводити заняття, також проходять попередню підготовку у відповідних навчальних закладах, де вони вивчають практичні основи педагогіки та психології, розробляють плани проведення занять та вчать відповідати на питання, які можуть виникнути при проведенні занять.

В Україні є свої напрацювання щодо проведення профілактичних заходів стосовно попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму. Ще в Радянському Союзі в 60-х роках минулого сторіччя було створено перші загони юних інспекторів руху. У цих загонах діти в ігровій формі стали навчатися простим правилам поведінки на проїзній частині вулиць і доріг, вивчали дорожні знаки, сигнали світлофора, розігрували сценки, в яких самі були працівниками Державної автомобільної інспекції, пішоходами, порушниками. Така форма проведення профілактичних заходів стала вже традиційною, проте вона не охоплює всіх підлітків та дітей. У зазначених заходах беруть участь в основному діти, які є активними та намагаються проявити себе. Більшість дітей просто спостерігає за подіями. Мабуть, необхідно ввести до шкільної програми спеціальні заняття, які б передбачали вивчення правил дорожнього руху.

Крім того, розглянуті форми профілактики були призначені тільки для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Діти старшого шкільного віку в таких заходах участі не брали. Ніякої роботи в школах та дитячих садках не проводилося з батьками.

Повертаючись до методів, які використовують поліцейські з Німеччини, зазначимо, що в кожному дитячому садку проводяться декілька разів на рік театралізовані вистави по дотриманню правил дорожнього руху батьками та дітьми. При цьому вони разом з присутніми виробляють найбільш небезпечні шляхи прибуття до дитячого дошкільного закладу та прибуття додому [9].

Сценарії спектаклів є різноманітними: це може бути нагадування батькам і дітям, що перевозити дітей можна лише у спеціальних кріслах з притягненими ремнями, або ж нагадування, що дитяче крісло повинно відповідати віку та зросту дитини. Крім того, під час заняття практично опрацьовується шлях від дому до дошкільного закладу та навпаки, розглядаються безпечні варіанти подорожі.

Наступним видом занять є заняття з дітьми та дорослими як учасниками дорожнього руху. Дорослі і діти грають ролі пішоходів та велосипедистів у режимі реального часу в реальних умовах, тобто на проїзній частині.

Це робиться з метою більш відповідального ставлення батьків і дітей до отримання певних вмінь та навичок. Основні прийоми відпрацьовуються з батьками, в той час як діти спостерігають, а після цього заняття проводяться з дітьми.

За подібною схемою відпрацьовуються вміння та навички велосипедистів.

У початковій школі введено спеціальний предмет щодо правил дорожнього руху, і учні повинні вивчити його і скласти тести. Проведення занять особливо інтенсивним є в першому та четвертому класах, у цих класах складаються відповідні тести. Якщо учні не складають тести, то офіцери поліції не будуть приймати ніяких заходів, проте громадськість та батьки створюють певний тиск на директора та вчителів, щоб учні склали тести, адже школа в такому випадку оголошується такою, що не здібна скласти тести.

Активно співпрацюють поліцейські і з засобами масової інформації, в окремих регіонах працівники поліції та засобів масової інформації проводять спільні рейди по виявленню порушень правил дорожнього руху, і все це відображається у засобах масової інформації.

Висвітлюються також і результати тестів з безпеки дорожнього руху та проведення занять з навчання безпеки дорожнього руху. При цьому поліція досить часто надає спонсорську допомогу працівникам засобів масової інформації.

Як результат такої роботи – кількість травмованих дітей у Німеччині в декілька разів менша ніж в Україні.

Таким чином, проведення заходів з попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму в Україні треба перебудовувати, адже в сучасному світі автомобілі вже стали частиною нашого життя і без них ми не можемо уявити сучасне суспільство.

Для підвищення ефективності проведення профілактичних заходів, мабуть, є доцільним розробити загальнодержавну програму проведення таких заходів. У цій програмі мають брати участь не тільки працівники Державної автомобільної інспекції, але й засобів масової інформації. Головною метою таких заходів повинно стати формування навичок безпечного поведіння на вулицях та дорогах як дітей, так і батьків.

Працівник міліції повинен сприйматися як особа, яка перш за все турбується про збереження життя і здоров'я дітей, а не як особа, яка повинна карати порушників.

Мабуть, є доцільним також створити відповідну програму на телебаченні та зобов'язати всі канали телебачення проводити заходи з попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму. Для цього можна залучати як державні так і спонсорські кошти.

Продовження діяльності загонів юних інспекторів руху також є можливим, але в таких заходах повинна брати участь якнайбільша кількість дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маландин И.Г. Детский автотранспортный травматизм и его предупреждение / И.Г. Маландин. – М. : ВНИИБД МВД СССР, 1972. – 59 с.
2. Лукьянов В.В. Обеспечение безопасности дорожного движения / В.В. Лукьянов. – М. : Типография Академии МВД СССР, 1979. – 382 с.
3. Веселов М.Ю. Адміністративно-правова профілактика дитячого дорожньо-транспортного травматизму в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.Ю. Веселов. – Донецьк, 2009. – 236 с.
4. Салманова О.Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.Ю. Салманова. – Х., 2002. – 206 с.
5. Гусаров С.М. Адміністративно-правові засади державного управління безпекою дорожнього руху в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / С.М. Гусаров. – Х., 2002. – 180 с.
6. Гуржій Т.О. Адміністративно-правова кваліфікація порушень водіями механічних транспортних засобів правил керування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Т.О. Гуржій. – К. : 2005. – 191 с.
7. Міленін О.Л. Правосвідомість учасників дорожнього руху : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О.Л. Міленін. – Х., 2001. – 200 с.
8. Берест О. В. Проведення профілактичних заходів щодо попередження дитячого дорожньо-транспортного травматизму : навч.-метод. посіб. / [Гусаров С.М., Берест О.В., Заросило В.О., Браткова О.І.]. – Донецьк : Каштан, 2009. – 168 с.
9. Основные направления превентивных мер при обеспечении безопасности дорожного движения на земле Северный Рейн-Вестфалия (Германия). Федеральное государственное образовательное учреждение дополнительного профессионального образования "Всероссийский институт повышения квалификации сотрудников МВД России". – Выпуск 21. – Февраль 2010. – Домодедово, 2010. – 19 с.

Отримано 04.11.2013